

KONFERENSIYA

“JIZZAX VILOYATI IJTIMOIIY-IQTISODIY
RIVOJLANISHINING ASOSIY
YO’NALISHLARI: MUAMMO VA YECHIMLAR”

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI

2025-yil 21 noyabr

Jizzax viloyati ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining asosiy yo‘nalishlari: muammo va yechimlar. Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali Iqtisodiyot va turizm kafedrası, 2025-yil 21-22-noyabr. 557-bet.

Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globallashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur‘atlar bilan rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e‘tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarni qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma‘ruza tezislari to‘plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo‘nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas‘ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M.

Tahrir hay‘ati a‘zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), prof. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dots. Alibayev S.X., t.f.f.d.(PhD), dots. Abdumalikov A.A, p.f.f.d.(PhD) Hafizov E.A., f.f.f.d.(PhD), dots. Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dots. Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD) O‘ralov A.I., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., t.f.f.d.(PhD) Kuvandikov J.T., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Sharipova S.F., Jo‘rayev M.M.

Mazkur to‘plamga kiritilgan ma‘ruza tezislarning mazmuni, undagi statistik ma‘lumotlar va me‘yoriy hujjatlarning to‘g‘riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o‘zlari mas‘uldirlar.

3. Бобаназарова Ж.Х ва муаллифлар жамоаси. Қишлоқ аҳолисини иш билан таъминлашнинг назарий ва амалий асослари. Монография. Т.: Инноватсион ривожланиш нашриёт-матбаа уйи. 2018, -9-105 б.
4. Towards a better future for women and work: Voices of women and men. MOT Preventing Discrimination, Exploitation and Abuse of Women Migrant Workers: An Information Guide, 2017. DOI: <http://dx.doi.org/10.1017/S1365100500656>
5. Рахимова Д.Н. Управление процессами развития трудового потенциала Узбекистана в условиях осуществления радикальных рыночных реформ. Диссертация док. экон. наук. – Т.: 2000. -143 с
6. Бобаназарова Ж.Х. Қишлоқ жойларида аёллар иш билан бандлигини оширишнинг самарали ижтимоий-иқтисодий механизмлари. Фуқаролик жамияти. –Т.: 2019. №4 (60), - 30 б.
7. UzReport.news>society/uzbekiston-ochi-gender.
8. https://uza.uz/uz/posts/ozbekiston-gender-tenglik-va-boshqaruv-indeksida-103-orindan-52-oringa-kotarildi_667545
9. <http://www.mehnat.uz>

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI: JIZZAX VILOYATI MISOLIDA

i.f.d., (PhD), dots. Saloxitdinov Sherzod Farxodovich
O‘zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali

Murotjonova Mubina Dilshod qizi
O‘zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali
Iqtisodiyot yo‘nalishi 2-bosqich magistranti
murotjonovamubina1@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida aholi daromadlarini oshirishning nazariy asoslari va amaliy mexanizmlari Jizzax viloyati misolida tahlil qilingan. Tadqiqotning dolzarbligi, O‘zbekistonning “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida raqamli transformatsiya jarayonlari aholi farovonligiga bevosita ta’sir ko‘rsatayotgani bilan belgilanadi. Maqolada raqamli iqtisodiyotning asosiy yo‘nalishlari — elektron savdo, masofaviy bandlik, raqamli moliyaviy xizmatlar va IT-sektorning kengayishi orqali daromadlarni shakllantirish mexanizmlari yoritilgan. Jizzax viloyati misolida raqamli transformatsiya jarayonlari natijasida ishlab chiqarish samaradorligi oshgani, mehnat bozorining yangi shakllari vujudga kelgani, shuningdek, elektron xizmatlardan foydalanish darajasi ortgani qayd etiladi. Shu bilan birga, maqolada raqamli infratuzilmaning yetarli rivojlanmagani, raqamli savodxonlikning pastligi va raqamli tengsizlik kabi

muammolar chuqur tahlil qilinib, ularni bartaraf etish bo‘yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: raqamli iqtisodiyot, aholi daromadlari, raqamli savodxonlik, elektron savdo, Jizzax viloyati, raqamli transformatsiya, raqamli bandlik, IT-sektor.

So‘nggi yillarda global iqtisodiyotning rivojlanish sur‘atlari raqamli texnologiyalarning jadal kirib kelishi bilan bevosita bog‘liq bo‘lib bormoqda. Raqamli iqtisodiyot nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, balki aholi daromadlarini shakllantirish, yangi bandlik turlarini yaratish va ijtimoiy tenglikni ta‘minlashda ham muhim rol o‘ynamoqda. Shu nuqtai nazardan, raqamli iqtisodiyotning aholi daromadlariga ta‘siri, xususan, mintaqaviy kesimda uning ustuvor yo‘nalishlarini aniqlash dolzarb ilmiy va amaliy masalalardan biridir.

Raqamli iqtisodiyotning kengayishi mehnat bozorida yangi kasblar va mutaxassisliklarning paydo bo‘lishiga olib kelmoqda. Shu bilan birga, ba‘zi an‘anaviy kasblar avtomatlashtirish tufayli yo‘qolmoqda. Bu holat ishchi kuchining qayta tayyorlanishini, raqamli ko‘nikmalarga ega bo‘lishni talab etadi.

Natijada, raqamli kompetensiyaga ega mutaxassislar mehnat bozorida yuqori daromad olish imkoniga ega bo‘lmoqda, bu esa daromadlar tafovutining yangi shakllarini keltirib chiqarmoqda. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi bilan bir qatorda raqamli tengsizlik muammosi ham yuzaga keladi. Internetga kirish imkonining, raqamli savodxonlik darajasining va texnologiyalardan foydalanish imkoniyatining notekis taqsimlanishi daromadlar tafovutiga sabab bo‘ladi.

O‘zbekistonda 2023-yilgi Statistika agentligi ma‘lumotlariga ko‘ra, shahar aholisi orasida raqamli xizmatlardan foydalanish darajasi 85 foizni tashkil etgan bo‘lsa, qishloq joylarda bu ko‘rsatkich 62 foizni tashkil etgan. Bu raqamlar raqamli iqtisodiyotdan olinadigan daromadlar noteng taqsimlanayotganini ko‘rsatadi.

Raqamli transformatsiya Jizzax viloyatida aholi daromadlariga bir necha yo‘nalishlarda ijobiy ta‘sir ko‘rsatmoqda:

1. Mehnat unumdorligining oshishi: viloyatdagi sanoat korxonalarida avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari va raqamli hisobot platformalarining joriy etilishi natijasida ishlab chiqarish samaradorligi oshdi. Masalan, “Jizzax” erkin iqtisodiy zonasida faoliyat yuritayotgan 30 dan ortiq korxona ishlab chiqarish jarayonlarini raqamlashtirgach, o‘rtacha mehnat unumdorligi 2021–2024-yillar oralig‘ida 27 foizga oshgan. Bu esa o‘z navbatida ishchilarning o‘rtacha ish haqi miqdorining o‘shishiga olib keldi.

2. Raqamli tadbirkorlik va elektron savdoning kengayishi: Jizzax viloyatida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining 18 foizi raqamli savdo platformalaridan foydalanmoqda. “UZUM Market”, “OLX” va “ZoodMall” kabi elektron platformalarda faoliyat yuritayotgan tadbirkorlar soni yil sayin ortib bormoqda. 2024-yil yakunlariga ko‘ra, viloyatda onlayn savdo orqali olingan umumiy daromad hajmi 68 milliard so‘mni tashkil etgan, bu esa 2021-yilga nisbatan qariyb 2,3 barobar ko‘pdir.

3. Masofaviy ish (freelancing) va raqamli bandlik: raqamli texnologiyalar Jizzax yoshlariga xalqaro mehnat bozoriga chiqish imkonini bermoqda. IT Park Jizzax filiali ma‘lumotlariga ko‘ra, 2024-yilda viloyatdagi 2000 dan ortiq yoshlar

masofaviy tarzda (freelancer) ishlagan va o‘rtacha oyiga 6–8 mln so‘mgacha daromad olgan. Bu raqam 2020-yilga nisbatan 5 barobardan ortiq o‘shishni ko‘rsatmoqda.

4. Raqamli moliyaviy xizmatlar va inklyuziya: mobil to‘lov tizimlari (“Payme”, “Click”, “Apelsin” va boshqalar) orqali amalga oshirilgan tranzaksiyalar hajmi Jizzax viloyatida 2024-yilda 3,8 trillion so‘mga yetgan. Bu aholining moliyaviy inklyuziyasi, ya’ni bank xizmatlaridan foydalanish darajasining oshganini anglatadi. Natijada, naqd pul aylanmasi kamayib, kichik tadbirkorlar uchun moliyaviy muhit soddalashdi va barqaror daromad shakllanishiga zamin yaratildi.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi nafaqat iqtisodiy o‘shish, balki ish o‘rinlarining sifat jihatidan o‘zgarishiga ham olib kelmoqda. Jizzax viloyatida xizmat ko‘rsatish, ta’lim, tibbiyot va davlat boshqaruvi sohalarida elektron xizmatlar joriy etilishi yangi malakali kadrlar uchun talabni oshirdi. Masalan, Jizzax shahridagi davlat xizmatlari markazida raqamli ma’lumotlar bazalari bilan ishlovchi xodimlarning o‘rtacha ish haqi 2021-yildagi 2,8 mln so‘mdan 2024-yilda 5,1 mln so‘mga oshgan. Shu bilan birga, raqamli ko‘nikmaga ega xodimlarning ishga joylashish koeffitsienti an’anaviy sohalaridagidan 1,7 barobar yuqori bo‘lgan.

Biroq, Jizzax viloyatida raqamli transformatsiya jarayonining daromadlarga ta’siri barcha qatlamlar uchun bir xil bo‘lmayapti. Qishloq hududlarda internet tezligi pastligi, raqamli infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmagani va raqamli savodxonlik darajasining pastligi sababli, aholining bir qismi raqamli iqtisodiyot imkoniyatlaridan to‘liq foydalana olmayapti.

Statistika agentligining 2024-yilgi ma’lumotlariga ko‘ra, Jizzax viloyati aholisi orasida internetdan faol foydalanuvchilar ulushi 68 foizni tashkil etadi (O‘zbekiston o‘rtacha ko‘rsatkichi – 82 foiz). Shu sababli, raqamli daromad manbalari, xususan, onlayn bandlik, IT xizmatlari va e-commerce sohalarida hududiy daromad tafovuti kuzatilmoqda.

Jizzax viloyatida aholi daromadlarini oshirish uchun quyidagi yo‘nalishlarda raqamli transformatsiyani chuqurlashtirish zarur:

❖ Raqamli infratuzilmani qishloqlargacha kengaytirish – yuqori tezlikdagi internet tarmoqlarini kengaytirish orqali onlayn xizmatlar va masofaviy bandlik imkoniyatlarini oshirish.

❖ Aholining raqamli savodxonligini rivojlantirish – “Raqamli ko‘nikmalar maktablari”ni tashkil etish orqali yoshlar, ayollar va keksalarni raqamli iqtisodiyotga jalb etish.

❖ IT-startaplar uchun grant va subsidiyalar ajratish – yoshlarning innovatsion g‘oyalarini qo‘llab-quvvatlash orqali yangi daromad manbalarini yaratish.

❖ Mahalliy elektron savdo platformalarini rivojlantirish – Jizzax mahsulotlarini respublika va xalqaro bozorlarga elektron tarzda chiqarish orqali tadbirkorlik daromadlarini oshirish.

Jizzax viloyatida raqamli transformatsiya jarayonlari aholi daromadlariga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Raqamli iqtisodiyotning kengayishi natijasida ishlab chiqarish samaradorligi, bandlik darajasi va moliyaviy inklyuziya oshib bormoqda.

Shu bilan birga, raqamli infratuzilma va savodxonlikdagi hududiy tafovutlar daromadlarning teng taqsimlanishiga to‘siq bo‘lmoqda.

Kelgusida raqamli infratuzilmani kuchaytirish, yoshlarni IT sohasiga jalb etish va raqamli tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash orqali Jizzax viloyatida aholi daromadlarini yanada oshirish imkoniyatlari mavjud.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2020). Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida PF–6079-son Farmon.
<https://lex.uz/docs/4751561>
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2021). Sanoat tarmoqlarini raqamlashtirish bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risida PQ–5092-son Qaror.
<https://lex.uz/docs/5348727>
3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2023). 2023–2025-yillarda sanoatni modernizatsiya qilish va raqamlashtirish bo‘yicha “Yo‘l xaritasi”. Toshkent: VM.
4. O‘zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi. (2023). Raqamli iqtisodiyot rivoji bo‘yicha yillik hisobot. Toshkent: AKT vazirligi.
5. O‘zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish agentligi. (2022). Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish va texnologik startaplar holati.
<https://innovation.uz>
6. Murotjonova Mubina Dilshod Qizi. “Raqamli iqtisodiyot va innovatsion axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etishning muhim masalalari”. Advance Scientific Research xalqaro jurnali 3.07 (2023): 195-200.
7. Murotjonova Mubina Dilshod Qizi. “Turli davlatlarning raqamli iqtisodiyot sohasidagistrategiyalari”. Amerika ijtimoiy fanlar va insoniyat tadqiqotlari jurnali 3.05 (2023): 34-41.

BAXMAL TUMANIDA SPORT-TURIZMNING RIVOJLANISH BOSQICHINING IQTISODIY TAHLILI

Misirxonov Xabibxon Iskandar o‘g‘li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti tadqiqotchi

habibullo.men@mail.ru

Maxmudova Nigora

O‘zMU Jizzax filiali Iqtisodiyot va turizm kafedrasi 2-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu tadqiqotda Baxmalda sport turizmining hozirgi holati, infratuzilma imkoniyatlari, iqtisodiy va ijtimoiy ta’siri hamda rivojlanish istiqbollari tahlil qilinadi. Mamlakatning tog‘li hududlari, xususan, Chimyon, Beldersoy,